

**МИНИСТАРСТВО ПОЉОПРИВРЕДЕ
ШУМАРСТВА И ВОДОПРИВРЕДЕ**

- Управа за ветерину -

Број: 001198372 2024 14841 001 000 000 001

Датум: 03.04.2024. године

Београд

**План спровођења послова по Програму мера здравствене заштите животиња
за 2024. годину**

Овим Планом ближе се прописује начин спровођења послова прописаних Правилником о утврђивању Програма мера здравствене заштите животиња за 2024. годину („Сл. гласник РС“, број: 21/2024), (у даљем тексту: Програм мера). Послове по Програму мера здравствене заштите животиња спроводе ветеринарске организације (ветеринарске станице/амбуланте/клинике, ветеринарске службе за потребе сопственог сточарства и ветеринарски институти) и то:

1. Опште мере здравствене заштите животиња:

- регистрација газдинства у Централној бази података, обележавање и унос података о обележеним животињама у централну базу;
- биосигурносне мере и добробит животиња;
- епизоотиолошки надзор здравственог стања животиња (активни и пасивни надзор и дијагностичка испитивања);
- едукација и обавештавање власника, држаоца животиња и корисника ловишта;

2. Превентивне, дијагностичке и контролне мере:

- имунопрофилактичке мере;
- дијагностичка испитивања у циљу раног откривања нарочито опасних заразних болести (болести високог ризика), организација и спровођење епизоотиолошког увиђаја у случају појаве сумње на нарочито опасне и друге заразне болести;
- дијагностичка испитивања животиња у циљу раног откривања болести и инфекција и отпорности на антимикробна средства;
- дијагностичка испитивања код побачаја и вођење података о побачајима и извршеним дијагностичким испитивањима;
- дијагностичко испитивање приплодних бикова, нерастова, овнова и јарчева, пастува који се користе за природно парење и производњу семена у центрима за вештачко осемењавање.

План реализације Програма мера

Пре почетка спровођења имунопрофилактичких и дијагностичких испитивања овлашћене ветеринарске станице односно ветеринарске службе праве **месечни план** спровођења Програма мера који достављају надлежном ветеринарском инспектору и надлежном институту.

Због тренутне епизоотиолошке ситуације у вези појаве АКС у земљи потребно је да се ветеринарски радници приликом спровођења послова по Програму мера строго придржавају биосигурносних мера (ношење заштитне одеће и обуће за свако газдинство и строго придржавају принципа асепсе и антисепсе приликом интервенција) приликом уласка на газдинства како би се избегла могућност уношења узрочника болести и ширења болести.

Послови из Програма мера

Говеда, овце и козе дијагностички се испитују једном годишње, и то говеда на: бруцелозу, туберкулозу и ензоотску леукозу, а овце и козе на бруцелозу, при чему период од последњег испитивања не сме да буде краћи од шест ни дужи од 12 месеци.

А. Овлашћене ветеринарске станице/службе спроводе:

1. Туберкулинизацију: свих говеда старијих од 6 недеља применом интрадермалних туберкулинских тестова у складу са **посебним прописом**;

Интрадермални туберкулински тестови спроводе се као:

- 1) појединачни интрадермални тест који се изводи једнократном апликацијом говеђег (*Mycobacterium bovis*) туберкулина ППД;
- 2) интрадермални компаративни тест који се изводи апликацијом говеђег туберкулина и апликацијом авијарног туберкулина које се врше симултано.

Апликована доза туберкулина не сме бити:

- 1) мања од 2.000 ИЈ говеђег туберкулина;
- 2) мања од 2.000 ИЈ авијарног туберкулина.

Количина појединачне дозе туберкулина не сме бити већа од 0,2 мл.

Туберкулински тест спроводи се апликовањем туберкулина у кожу врата. Место апликовања мора бити на граници предње и средње трећине врата. Кад се говеђи и авијарни туберкулин апликују истој животињи, место апликације авијарног туберкулина мора бити удаљено око 10 цм од гребена врата, а место апликовања говеђег туберкулина око 12,5 цм ниже на линији паралелно са линијом рамена или на супротним странама врата.

Код младих животиња где нема довољно простора за одвајање места апликовања на једној страни врата, по једна доза се апликује на свакој страни врата на идентичним местима у средишту средње трећине врата.

Техника туберкулинског тестирања и интерпретације реакције врши се тако што се место апликовања захвати прстима и очисти. Набор коже у сваком захваћеном подручју узима се између кажипрста и палца, мери кутиметром, а измерена вредност се уписује у евиденцију- (радну листу). Одмах после тога апликује се туберкулин на начин који обезбеђује његову интрадермалну дистрибуцију. Може се користити кратка стерилна игла, са косо избрушеним рубом према споља, са градираним шприцем напуњеном туберкулином, која се уводи укосом у дубље слојеве коже. Исправна апликација проверава се палпацијом отока величине зрна грашка на месту апликовања. Дебљина кожног набора сваког места апликације поновно се мери 72 сата (± 4 сата) након апликовања, а измерена вредност се уписује у евиденцију, (радну листу).

Тумачење резултата врши се клиничким прегледом говеда и мерењем задебљања коже на месту где је извршена апликација туберкулина, и то 72 сата након апликације.

Реакција на тест може бити:

- 1) негативна - ако постоји само ограничени оток са задебљањем кожног набора које није већи од 2 мм, а говедо не испољава клиничке знаке, као што су дифузни оток или јак едем, ексудација, некроза, бол или запаљење лимфних канала у подручју апликације или лимфног чвора;
- 2) сумњива - ако се не уоче клинички знаци као што су дифузни оток или јак едем, ексудација, некроза, бол или запаљење лимфних канала у подручју апликације или лимфног чвора и ако је повећање задебљања кожног набора веће од 2 мм, а мање од 4 мм;
- 3) позитивна - ако се уоче клинички знаци као што су дифузни оток или јак едем, ексудација, некроза, бол или запаљење лимфних канала у подручју апликације или лимфног чвора и ако је повећање задебљања кожног набора на месту апликације 4 мм или веће.

Говеда са сумњивим појединачним интрадермалним тестом морају се подвргнути другом тесту након најмање 42 дана.

Ако говеда нису реаговала негативно на другом тесту, сматраће се да имају позитивну реакцију на тесту.

Говеда која на појединачном интрадермалном тесту имају позитиван резултат могу се подвргнути интрадермалном компаративном тесту ако се сумња на лажно позитивну реакцију или на интерференцију, о чему одлуку доноси епизоотиолог..

2. Вађење узорка крви:

Код говеда: Вађење узорка крви, ради дијагностичког испитивања на бруцелозу и ензоотску леукозу говеда врши се стандардним вакутајнер комплетима код свих говеда старијих од 12 месеци, осим мужјака намењених за тов (узорак крви говеда старости од 12-24 месеца се обележава фломастером црвене боје и идентификационим бројем животиње); вађење узорка крви, стандардним вакутајнер комплетима код свих приплодних говеда старијих од 24 месеца (узорак се обележава фломастером плаве боје и ИД бројем животиње), а податак се уноси у радну листу;

Код оваца и коза: Вађење узорака крви, ради дијагностичког испитивања на бруцелозу оваца и коза врши се стандардним вакутајнер комплетима код свих оваца и коза старијих од 6 месеци. Узорци пореклом од приплодних овнова и јарчева посебно се обележавају, ради испитивања на болести које су дефинисане Програмом мера, а податак се уноси у радну листу;

3. Вакцинацију живине против атипичне куге живине у складу са Програмом мера. Вакцинација против атипичне куге живине врше вакцинама произведеним од лентогених сојева, ради сталног одржавања имунитета, а према посебном програму. Контрола имунолошког статуса одређених категорија живине после извршене вакцинације врши се обавезно серолошким прегледом крвних серума, према програму сачињеном од стране надлежног института за свако евидентирано јато а податак се уноси у радну листу.

4. Вакцинацију паса и мачка против беснила врше у складу са Програмом мера и посебним прописом односно према упутству произвођача вакцине. Вакцинација паса млађих од три месеца може се обавити уколико постоје оправдани разлози, према упутству произвођача вакцине, а податак се уноси у потврду која се у једном примерку уручује власнику.

Напомена: Вакцинацију паса и мачака против беснила могу да врше ветеринарске станице и ветринарске амбуланте у складу са Законом о ветеринарству.

5. Вакцинацију евидентираних јата живине против салмонелозе врше у складу са посебно донетим планом и посебним прописом.

6. Обележавање и регистрацију свих необележених животиња у складу са посебним прописом;

7. Попуњавање одговарајућих образаца потврда и уверења, уз попуњавање рубрике географске координате газдинства, а према следећем формату: YY,uuuuuu, XX,xxxxxx; (шест децимала). Y координата мора бити у опсегу између 41.86 и 46.19; X координата мора бити у опсегу између 18.09 и 23.02.

За попуњавање геокоордината користити мобилну апликацију geoHID (<https://www.vet.minpolj.gov.rs/geoHID/geoHID.apk>), а у складу са корисничким упутством датим за ову апликацију.

Ветеринарске станице приликом спровођења послова по Програму мера један примерак радне листе/потврде о спроведеним активностима, остављају на газдинству.

8. Уношење података у Централну базу података које се врши благовремено, у најкраћем року од спроведених послова по Програму мера.

Уношење података у Централну базу података ће бити могуће само уколико се унесу подаци о геокоординатама газдинства претходно учитани на мобилној апликацији geoHID

<https://www.vet.minpolj.gov.rs/geoHID/geoHID.apk>), а у складу са корисничким упутством датим за ову апликацију.

9. Узорковање код побачаја:

Ветеринарске станице/службе врше узорковање код побачаја, раног ембрионалног угинућа или рађања слабовиталних младунаца који угињавају у првим данима живота (побачени плод, постељица, крв мајке, угинуло слабовитално младунче и др.) и прописно упаковане узорке уз пратећу документацију (упут/записник о узорковању) која је потписана од стране надлежног ветеринарског инспектора, достављају у надлежни ветеринарски институт ради дијагностичких испитивања.

10. Активни надзор у циљу контроле здравственог стања и спровођења мера у циљу раног откривања, спречавања ширења и сузбијања болести животиња

Истовремено када спроводе послове из Програма мера, по свим основама, ма газдинствима на којима се држе и узгајају говеда, овце, козе, коњи, пчеле и рибе, овлашћене ветеринарске станице/службе најмање једанпут годишње, на газдинствима на којима се узгајају свиње најмање четири (једном квартално), а у случају живине најмање три пута годишње (једном у току четири месеца) на комерцијалним фармама, односно једном годишње на индивидуалним газдинствима, врше активни надзор здравственог стања животиња о чему воде податке и о неправилностима извештавају инспекцију.

У циљу праћење технолошких параметара у току производног циклуса власници/држаоци животиња на комерцијалним фармама редовно воде податке о здрављу животиња, укључујући податке о морталитету и морбидитету, производне резултате и друге параметре (нпр. утрошак хране и конверзија, узимање воде, пад носивости, пад млечности, слаб прираст) о чему ће обавештавати надлежног ветеринарског инспектора. Наведени подаци користе се као општи показатељи могуће промене здравственог стања животиња, као последице појаве болести.

У случају одступања од технолошки прихватљивих параметара у току производног циклуса власник обавештава ветеринара и надлежног ветеринарског инспектора и спроводи се епизоотиолошки увиђај и уколико је потребно и узорковање и дијагностичко испитивање како би се искључила појава нарочито опасних заразних болести.

Б. Научни/специјалистички ветеринарски институти спроводе:

1. Дијагностичка испитивања на бруцелозу и ензоотску леукозу говеда и бруцелозу оваца и коза;

2. Дијагностичка испитивања приплодних животиња: бикова, нерастова, овнова и јарчева, пастува који се користе за природно парење и производњу семена у центрима за вештачко осемењавање, о чему воде податке;

3. Дијагностичка испитивања код побачаја и вођење података о побачајима и извршеним дијагностичким испитивањима;

4. Дијагностичка испитивања у циљу раног откривања нарочито опасних заразних болести (болести високог ризика) и у случају појаве сумње на нарочито опасне и друге заразне болести, о чему води податке.

5. Дистрибуцију дијагностичког средства за спровођење туберкулинизације и спровођење вакцинације животиња у циљу обезбеђивања здравствене заштите животиња на епизоотиолошком подручју за које је надлежан, о чему воде податке.

Требовање дијагностичког средства за спровођење туберкулинизације: врши се достављањем потреба од стране овлашћених ветеринарских станица/служби/амбуланти надлежном ветеринарском институту на месечном нивоу и то до 20. у текућем месецу за наредни месец. Ветеринарски институт обједињује потребе за своје епизоотиолошко подручје и доставља их Управи за ветерину до 25. у текућем месецу за наредни месец. Уколико се укаже потреба за додатним количинама дијагностичког средства институт ће доставити накнадно захтев Управи за ветерину са образложењем ветеринарске станице/службе која је исти требовала.

Имунопрофилактичке мере које се обавезно спроводе су: вакцинација живине против атипичне куге живине и вакцинација паса и мачака против беснила.

Осим наведених, спроводе се и друге имунопрофилактичке мере од стране овлашћених ветеринарских станица/служби у складу са Програмом мера, а на основу програма надлежних ветеринарских института, о чему се воде подаци код власника, у ветеринарским станицама/службама и ветеринарским институтима.

У циљу обезбеђивања здравствене заштите животиња може се вршити вакцинација и против других болести од стране регистрованих ветеринарских организација, а на захтев власника односно држаоца животиња.

Научни, односно специјалистички ветеринарски институти врше дистрибуцију дијагностичког средства за спровођење туберкулинизације и дистрибуцију вакцина за спровођење вакцинације животиња у циљу обезбеђивања здравствене заштите животиња на епизоотиолошком подручју за које је надлежан.

Спровођење вакцинације по Програму мера:

- 1. Спровођење вакцинација које су обавезне (Атипична куга живине и беснило) врши се у складу са Програмом мера и посебним прописом;*
- 2. Спровођење вакцинација животиња у циљу обезбеђивања здравствене заштите животиња:*
 - На захтев власника/ветеринарске станице /службе/амбуланта*
 - На предлог надлежног ветеринарског института.*

На захтев власника/ветеринарске станице /службе/амбуланте

Уколико власник жели да спроводи вакцинацију животиња против одређених заразних болести упућује захтев овлашћеној ветеринарској станици/служби/амбуланти. Ветеринарска станица/служба/амбуланта доставља захтев за мишљење за спровођење вакцинације у име власника надлежном ветеринарском институту са комплетним подацима: ИД газдинства/фарме, име власника, адреса, врсту, број, старост животиња/јединки које треба да се вакцинишу, назив болести против које се врши вакцинација, као и лабораторијски извештај везано за ту болест када је то неопходно, односно када је болест присутна.

Надлежни ветеринарски институт након добијања захтева, а уколико се ради о заразној болести за коју је неопходно извршити епизоотиолошку анализу, односно процену неопходности спровођења вакцинације, извршиће процену ризика које подразумева анализу епизоотиолошке ситуације на наведеном подручју укључујући и имунопрофилачтичке мере које су претходно спроведене и дати мишљење са образложењем да ли је оправдано спроводити вакцинацију у складу са захтевом.

Уколико се ради о вакцинацији против заразних болести, нарочито опасних заразних болести или болести које су од значаја за државу као и болести у циљу стицања или одржавања статуса земље слободне од заразних болести (нпр. Аујецкијева болест, кју грозница, антракс итд.), институт ће доставити своје мишљење на сагласност Управи за ветерину.

За болести као што су: парвовироза, ПРРС, БВД, ИБР/ИПВ, микоплазмоза, салмонелоза, гамборо болест, инфективни бронхитис живине, инфективни ларинготрахеитис живине, односно за болести говеда, оваца, коза, свиња, коња и живине за које постоје регистроване вакцине у редовној употреби, надлежни институт у складу са достављеним захтевом, даје мишљење са образложењем да ли је оправдано спроводити вакцинацију.

Овлашћена ветеринарска станица/амбуланта може доставити захтев надлежном институту и за спровођење вакцинације на одређеном подручју: антракс – на дистриктном подручју; црвени ветар - код клиничке дијагностике, уколико је то потребно уз достављање података: о броју газдинстава, врсти и броју животиња/јединки које треба да се вакцинишу, назив болести против које се врши вакцинација, назив и количину вакцине. Захтев се може доставити и на годишњем нивоу.

На предлог надлежног ветеринарског института

Када у случају погоршања епизоотиолошке ситуације на одређеном подручју или погоршања епизоотиолошке ситуације у суседним земља, ветеринарски институт на основу анализе процени да је неопходно спроводити вакцинацију животиња против одређене заразне

болести у одређеном подручју може доставити предлог са мишљењем на сагласност Управи за ветерину.

Евиденција о спроведеним вакцинацијама

Ветеринарске станице/амбуланте/службе воде евиденцију о свим спроведеним вакцинацијама у складу са еxcel табелом у прилогу (*Извештај о спроведеним вакцинацијама*) и извештаје достављају ветеринарским институтима и надлежној ветеринарској инспекцији на месечном нивоу у склопу месечног извештаја о спровођењу послова по Програму мера до 5. у текућем месецу за претходни месец. Ветеринарска инспекција и ветеринарски институти у оквиру анализе спровођења Програма мера вршиће и анализу достављених извештаја о испорученим количинама вакцине и спроведеним вакцинацијама.

Ветеринарске станице/амбуланте/службе на основу месечних извештаја припремиће збирни шестомесечни и годишњи извештај о спроведеним вакцинацијама и доставити надлежном ветеринарском институту и ветеринарској инспекцији. Ветеринарски институт ће обједињене податке за своје епизоотиолошко подручје доставити Управи за ветерину (шестомесечни и годишњи извештај).

У циљу одређивања статуса газдинства на бруцелозу, туберкулозу и ензоотску леукозу говеда, надлежни научни и специјалистички ветеринарски институти припремају извештај о дијагностичким испитивањима говеда за свако газдинство посебно, као и за сваку животињу посебно, без обзира на резултате испитивања.

Ветеринарски научни односно специјалистички институти обављају дијагностичка испитивања за узорке који потичу из датог епизоотиолошког подручја, осим у случајевима када институт није акредитован за спровођење прописаних метода, када испитивање спроводи други институт који поседује акредитоване методе.

Ветеринарски институти, у циљу континуираног спровођења Програма мера, на свом лагеру морају имати резервне количине вакцина, дијагностичких и других средстава за своје подручје, које ће се користити у случају дисконтинуитета у снабдевању од стране произвођача.

Ветеринарски институти дужни су да репрезентативан број од најмање 300 узорака крвних серума говеда, оваца, коза као и репрезентативан број узорака крвних серума свиња и коња по свакој општини, уз равномерну дистрибуираност узорака по насељеним местима, чувају у банци серума најмање једну годину.

Власници/држаоци животиња и ветеринарске станице/амбуланте/службе које спроводе послове по Програму мера у обавези су да чувају све потврде и друга документа која се воде и издају код спровођења Програма мера у складу са посебним прописима.

Евидентирање послова из Програма мера и припрема извештаја

Овлашћене ветеринарске станице/службе и надлежни научни, односно специјалистички ветеринарски институти воде евиденцију о пословима по Програму мера, а извештаје о спроведеним мерама достављају надлежном инспектору.

Овлашћене ветеринарске станице/службе/амбуланте и научни и специјалистички ветеринарски институти попуњавају обрасце и припремају извештаје у складу са *Начином извештавања и анализа спровођења послова по Програму мера здравствене заштите животиња број: 001243549 2024 14841 002 000 000 001 од 02.04.2024. године.*

Ветеринарски институти припремају годишњи извештај о свим спроведеним пословима по Програму мера за своје епизоотиолошко подручје на основу месечних извештаја ветеринарских станица/служби/амбуланти и месечних извештаја института. Годишњи извештај се доставља Управи за ветерину до краја јануара 2024. године.

Ветеринарска инспекција и надлежни институт врше анализу спровођења Програма мера за све овлашћене ветеринарске станице, односно службе и амбуланте једанпут месечно за претходни месец узимајући у обзир месечни план, месечни извештај, записнике о уоченим неправилностима током активног надзора на газдинствима са животињама, укључујући и фактурни извештај које доставља овлашћена ветеринарска станица/служба/амбуланта, податке из Централне базе, податке о испорукама вакцина, туберкулина, вакутајнера, образаца и других средстава за спровођење Програма мера, епизоотиолошке податке, као и резултате службених контрола и друге податке.

Уколико је потребно, ветеринарска инспекција, од регионалне канцеларије или Министарства, може затражити допунске аналитичке извештаје из Централне базе као и користити податке из Републичког завода за статистику.

У случају утврђивања неправилности у реализацији послова по Програму мера за послове који се финансирају из буџета Републике Србије, ветеринарски инспектор без одлагања налаже мере за отклањање недостатака и о томе обавештава Министарство и надлежни институт.

О резултатима анализе спровођења Програма мера за све овлашћене ветеринарске станице/службе/амбуланте шеф одсека ветеринарске инспекције и надлежни епизоотолог, састављају збирни месечни извештај за сваки управни округ (према посебном обрасцу), институт доставља Министарству збирни месечни извештај најкасније до 10. у текућем месецу за претходни месец. У случајевима када се констатују неправилности, у извештају се наводи тачан опис неправилности констатован од стране ветеринарске инспекције, као и мере које су предузете.

О резултатима контроле, као и о наложеним мерама ветеринарска инспекција обавештава Министарство до 10. у месецу за претходни месец, односно одмах после утврђивања недостатака.

Припрема фактура

1. Овлашћена ветеринарска станица/служба/амбуланта једном месечно, најкасније до 05. у месецу, уз пратеће извештаје за све послове понаособ доставља надлежном институту и **фактуру** за извршене послове из претходног месеца **насловљену на надлежни институт.**

2. Научни и специјалистички ветеринарски институт припрема **2 фактуре** насловљене на Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, Управа за ветерину, Омладинских бригада бр.1, 11070 Нови Београд и то:

(1) фактуру за извршене послове дијагностичких испитивања које је обавио институт по Програму мера;

(2) фактуру за послове по Програму мера које су спровеле овлашћене ветеринарске станице/службе/амбуланте.

Институти обједињене извештаје и фактуре достављају најкасније до 10. у месецу за претходни месец.

3. Припрема фактура за побачаје

Ветеринарске станице које врше узорковање код побачаја фактуру за извршено узорковање достављају уз пратећу документацију надлежном институту који ће одмах након спроведеног дијагностичког испитивања Управи за ветерину доставити обједињену фактуру/е за узорковање и дијагностичко испитивање уз пратећу документацију (извештај о испитивању и копија упута/образца за узорковање).

4. Припрема фактура за вакцинацију живине против салмонелозе врши се у складу са посебно донетим Планом.

Фактурисање ће се вршити у складу са документом *Износ накнада за спровођење послова по Програму мера здравствене заштите животиња за 2024. годину* број: 001198670 2024 14841 001 000 000 001 од 03.04.2024. године којим је утврђен износ накнада за спровођење послова по Програму мера здравствене заштите животиња за 2024. годину.

ДРЖАВНИ СЕКРЕТАР

Душанка Голубовић